

I'm hoping for the
Disney ending ...

but I'm preparing for the
Shakespeare ending.

Gdańsk Shakespeare Festival

Оксана КВІТНЕВА

УКРАЇНСЬКИЙ “ГАМЛЕТ” НА ГДАНСЬКОМУ ШЕКСПІРІВСЬКОМУ ФЕСТИВАЛІ

Це були не оплески, а справжні овації. Після кількох уклінних виходів актори поспішають за лаштунки – їм потрібно готуватися до наступної вистави, що вже буквально за півтори години. А глядачі невтримні в своїх захоплених коментарях – англійською, французькою, українською, німецькою, російською і дуже багато – польською.

Адже місце події – Гданськ. І його щорічний (уже XXI) Шекспірівський фестиваль, який так прихильно прийняв українців. Саме перед івано-франківською постановою “Гамлета”, що об’єднала акторів і музикантів із усієї країни, примхлива публіка зі всього світу не встояла, а точніше – не всиділа. Попри те, що в цій країні традиції вітати акторів із успіхом, підводячись з крісел, не плекають.

Схоже, не чекали аж такої бурхливої реакції європейського глядача на музичну драму “Гамлет” і її автори. Нова жанрова характеристика неопери-жах, із якою франківський театр запросили на одну з найважливіших театральних подій у мистецькому світі – Шекспірівський фестиваль у Гданську – не єдине, що відбулося з цим “Гамлетом” уперше. Спектакль,

ідея якого народилася рівно за рік до цього тріумфу, здійснив дебютний виїзд із місця свого народження – театрального підвалу. Вихід із власної андеграундної зони комфорту, де так органічно існував досі – впродовж усіх репетицій, які тепер уже й не злічити, та вісьмох зіграних прем’єр – вартував усього пережитого стресу.

Вистава, котру досі ніде, крім Івано-Франківська, ще не встигли зіграти, одразу махнула до Європи. Історичний вихід із підземелля на денне світло відбувся з усім можливим реквізитом, який реально було забрати з собою в автобусі. З декораціями складніше – ними слугує автентичне середовище театального цеху. Без нього багатьом якось незатишно й не по собі, особливо в Європі. Навіть якщо це головна локація Шекспірівського фестивалю у Гданському театрі.

Вони ризикнули і... не програли. Мистецьке святилище окупували індуци з хорватами: одні виступають, другі готуються, встановивши довжелезний обідній стіл посеред глядацької зали, – тож українці до Шекспірівського театру спершу завітали лише на

екскурсію. Від будівлі, що синтезувала постмодерн і традиції епохи Відродження, – до середмістя тисячолітнього Гданська – столиці Поморського воєводства. Це вільний порт на балтійському узбережжі, в гирлі річки Вісли, морські ворота Польщі, місто бурштину, каналів і фонтанів, лісів і парків, арок і воріт, готичних костелів і загадкових дворів, арт-галерей і майстерень, вуличних фестивалів і ярмарків, аристократів духу, туристів і закоханих... А ще – трамваїв, які везуть прямісінько до моря. Точніше – до Гданської затоки, що з'єднує з Балтикою середньовічне місто. Серед пісків і в водах морських – артисти репетирують, хоч би де були... В той саме час іще одна вагома складова франківського “Гамлета” дісталася Балтійського моря за допомогою тутешніх плавзасобів.

З корабля – на бал. А з пляжу – до театру. Після хорватського “Гамлета” від Загребського Молодого театру сцена зазнала дивовижних трансформацій, як

і глядацька зала. Ідея створення такого мистецького центру міжнародного масштабу виникла ще 1991-го, коли за ініціативи відомого англознавця, професора Єжи Лімона – тепер директора театру – та під патронатом принца Вельського Чарльза був створений фонд “Theatrum Gedanense”. Завдяки проекту видатного італійського архітектора, професора Ренато Ріцці, будівля цього храму Мельпомени схожа на скарби в скриньці. Та має дах, що відкривається і дозволяє показувати вистави при денному освітленні!

Театр відкрили три роки тому, – після п'ятирічки будівництва, – розповіла координатор української групи на Гданському Шекспірівському фестивалі Катерина Бродовська. – Він перший такий у Польщі – споруджений за взірцем англійського. Всі театри в Лондоні колись будували на лівому березі Темзи, в не надто респектабельних районах – поруч із будинками розпусти та пивними пабами. Так і в Гданську. Крім дерев'яних рапір, що були тренувальним знаряддям юнаків із школи фехтування, на місці якої звели театральну будівлю, тут знайшли ще деякі атрибути сусідніх закладів із сумнівною репутацією, які теж датуються XVII сторіччям.

Що ж до Королівського патронату – він дуже гоноровий і урочистий. Упродовж останніх 30 років британська королівська родина опікувалася створенням цього театру, Чарльз, принц Валлії, допомагав як із будівництвом, так і з подоланням певних бюрократичних справ, і з порадою...

Олексій Гнатковський – Гамлет в однойменній виставі за В. Шекспіром. Режисер – Р. Держипільський. Івано-Франківський академічний музично-драматичний театр ім. І. Франка.

Напередодні фестивалю приїздив його син – принц Вільям із дружиною Кейт. Вони провели тут обмаль часу, але в театрі довго готувалися до важливого візиту. Монарша пара теж була рада врешті побачити на власні очі те, до чого має безпосередній стосунок їхня родина... До речі, це дуже багато дає театрові – він не потребує жодної реклами, глядачів ніколи не бракує.

Давніше сюди, до найбагатшого в Польщі портового міста, приїздили актори звідусіль. Ось такою й була ідея директора театру, професора Єжи Лімона – відновити добру традицію.

Шекспірівський фестиваль починався з невеличких зустрічей-конференцій науковців-шекспірологів. Організатором щорічного, починаючи з 1993-го, фесту однойменний театр у Гданську став у 2010 році. Наразі подія є частиною європейської мережі Шекспірівських фестивалів і стає дедалі потужнішою та більшою, – вважає Йоганна Снежко. Вона координує фест упродовж 18 років. “Якоїсь окремої, виняткової країни, де Шекспір звучить якось по-особливому, немає, – каже координатор, – все залежить від таланту режисера й акторів. Я пам’ятаю прекрасний “Сон літ-

Сцена з вистави “Гамлет” за В. Шекспіром. Режисер – Р. Держипільський. Івано-Франківський академічний музично-драматичний театр ім. І. Франка.

- So please you, something touching the Lord Hamlet.
- Mary, well bethought: 'Tis told me,
- Nic szczególnego, mówiliśmy o księżcu.
- I w samą porę. Mnie także mówiono,

ньої ночі” з Кореї, фантастичного “Отелло” з Литви, і, звісно, я не могла не закохатися у вашу виставу”.

У головній програмі цього року – 7 театральних компаній із Польщі, Гонконгу, Хорватії, Росії, України, знову ж таки з Польщі – це їхня копродукція “Закоханий Шекспір”, і ще один польський продакшн, за назвою однієї з п’єс драматурга “Як вам це подобається”. Фестиваль – це також програма для молодих театрів і артистів, у якій вони змагаються за конкурсне визнання, та яка допомагає їм, так би мовити, зіп’ястися на ноги.

Наразі ця подія користується великою популярністю серед театрів і глядачів усього світу. Кожен із проведених фестивалів унікальний. І справа не лише в оригінальності вистав, але й у супутніх заходах: конкурсах, семінарах, виставках, зустрічах із акторами і режисерами, заняттях у Літній Академії Шекспіра. Як розповів Єжи Лімон, директор Шекспірівського театру та художній керівник Шекспірівського фестивалю, – цього року відбулося ще кілька менших фестивалів – один литовський, другий ізраїльський і ще угорський.

До цього середньовічного міста з потужними мистецькими традиціями таки хочеться приїздити. У деяких вітчизняних театрів таке прагнення увінчалось успіхом. Єжи Лімон пригадує 8 листопадівих днів у минулому 2016-му, коли в Шекспірівському театрі проводили український тиждень. “Приймали представників театральних, хореографічних і му-

зичного мистецтва. І все це мало величезний успіх! А до того перший український театр приїздив ще 20 років тому – то був Андрій Жолдак і його “Гамлет”.

Упродовж минулого року в театрі відбулося 40 концертів і зіграли 130 різних вистав. Із них 6 – українських. До речі, вони, як стверджує Катерина Бродовська, – в першій трійці за складністю монтажу сцени.

Для Ірми Вітовської, виконавиці ролі Гертруди у франківському “Гамлеті”, стіни цього театру – вже рідні. Пів року тому вона виконала тут головну роль у “Сталкерах”. Це один із тих просторів, які можна вважати взірцевими за масштабом і можливостями, каже актриса Київського академічного Молодого театру.

Що ж до франківців – і вони вже були тут, у Гданську. Творці “Гамлета” приїздили до Шекспірівського театру заздалегідь, за місяць до фестивалю, щоб на власні очі побачити унікальне приміщення та зрозуміти, з яким простором доведеться мати справу. Для них зіграти в одному з найсучасніших в Європі театрів – водночас і виклик, і мандраж, і неабиякий азарт. Автор сценічного рішення, режисер неоперіжах Ростислав Держипільський, зізнався: “Я ще тоді внутрішньо дуже злякався, тому що це відчуття, яке важко передати: коли ти потрапляєш у приміщення театру, побудованого за схемою класичного Шекспірівського “Глобусу”, але, звісно, з найсучаснішими технологіями”.

Акторів на репетиції буквально збила з ніг акустика. Зрештою “залаштунки” вражають не менше. Кожна гримерна – як окремий готельний номер. Окрім усамітнення є ще й колективні кімнати для відпочинку та спілкування.

Пунктуальність на Шекспірівському фестивалі – геть нетворча, майже армійська. Наших митців таким не проймеш – вони ще налаштовуються. Хто ж ця публіка, що терпляче чекає?

Зустріли тут Богдана Борусевича – віце-маршалок Польського сенату, як виявилось, поціновувач доброї музики й театрального мистецтва. Серед офіційних осіб – і ті, хто безпосередньо лобював і підтримував візит сюди українців – керівник Консульства України в Гданську та його дружина. Тетяна Єрмак розповіла, що вони вже вдруге співпрацюють із Шекспірівським театром. Першим був український тиждень на грант польського Міністерства культури. Композитори неопери-жах “Гамлет” Ілля Разумейко і Роман Григорів тоді вразили своєю роботою в “Йові” Влада Троїцького. “Після нього на власні очі бачила, – каже Т. Єрмак, – як публіка не тільки аплодувала, їм там руки майже цілували за сценою! Тож я чекаю не меншого успіху”.

Ті ж автори музики та її виконавці – тепер у співпраці з івано-франківцями хедлайнери XXI Міжнародного фесту зі своєю музичною драмою. “Це фактично першоджерело, основа опери”, – пояснює нову жанрову характеристику неопери “Гамлет” композитор, співавтор музики та виконавець ролі Привида Гамлетового батька Роман Григорів. “Потім із цього народилася опера в тому вигляді, в якому вона існувала. Зараз вона теж не є такою, як, приміром, у XIX чи XX століттях”.

Затримали першу виставу, звісно, на скільки доводилося очікувати глядачам у Франківську, аби потрапити до підвалу на “Гамлета”, проте хвилин двадцять таки накинули. Далі все – наче в казці про Алісу. Буцімто як завжди, проте щось не так – як у Задзеркаллі. Вже потім виявилось: вся електронна складова музики, створеної композитором Іллею Разумейком, у першій виставі не прозвучала – через кимось вилитий на ноутбук чай... Рятуватися довелося буквально “наживо”. Зважаючи на те, що спектакль – це дві підвистави, з проблемою боровся музичний її склад. Акторський, тим часом, зазнавав персонального стресу. “Інша сцена, треба бути дуже “включеним”, аби не забути нічого”, – каже виконавець ролі Клавдія, артист Львівського Національного театру ім. М. Заньковецької Юрій Хвостенко. Про те, що все – інакше, тому підключаються геть зовсім інші енергії, розповідає після першої вистави й виконавець ролі Полонія, актор Київського Національного академічного драмтеатру ім. І. Франка Мітя Рибалевсь-

кий. Офелії – Анастасії Блажчук, актрисі Київського академічного Молодого театру, – як і більшості жіночого складу цієї трупи – того вечора голос зраджував – було важко. Гамлетові ж – Олексію Гнатковському, акторові Івано-Франківського облмуздрамтеатру – найбільше йшлося про те, щоб вистава не втратила тісного контакту з публікою поза камерним підвальним простором. “Ризик був і в тому, як сприймуть в Європі те, що вийшло з наших реалій: як бути кожній людині зокрема, і країні загалом”, – визнає режисер і художній керівник Івано-Франківського облмуздрамтеатру Ростислав Держипільський

А що ж глядачі? Пані Ельжбета, учителька англійської, нею ж послуговуючись, оповіла, що була просто вражена надзвичайною атмосферою спектаклю, акторами, вагомистю музики. “Ти відчуваєш, що люди, які створювали це дійство, справді дають чимало поживи для роздумів, і дуже багато для аналізування та інтерпретацій. Це свіжий, оновлений погляд на Гамлета”, – каже мешканка Гданська.

У Анни, представниці Міжнародної асоціації театральних критиків із Болгарії, – дивна вимова. Тому складно зрозуміти, як насправді звучить її прізвище. Проте захват від побаченого цілком очевидний: “Цей спектакль усередині мене – я проживала його секунда за секундою, момент за моментом, – кожну ноту, кожнісіньке слово, кожен спалах світла і рух – це залишилось у мені... Це чисте мистецтво без нашарувань банальностей і зайвини, без нав’язливого бажання в молодого режисера відповідати оригінальному Шекспіровому творові. Розумно й інтелігентно, вишуканість тексту та справжня геніяльність дії – від серця, від душі... Багатогранна гра, невід’ємно пов’язана з музикою, ну а та, своєю чергою, поєднана з хореографією. І надзвичайні Еринії, відьми!”

Якщо інші спектаклі дублювали синхронним англійським і польським перекладами, то у випадку з українським “Гамлетом” співочою мовою іноземці насолодилися сповна – виставу для глядачів протитрували. Текст Шекспіра в блискучому перекладі Андруховича адаптувала мовою сусідів Анна Храпюк – колишня бандуристка, випускниця Київської консерваторії. Разом із паном Ігорем, своїм чоловіком, вони приїхали з Познані спеціально на цю виставу, яку досі переглядали на відео. Подружжя відзначило і режисуру, і музику, й акторів. А ще кажуть, трагедії, як і щастя, універсальні. Трагедія країни, в якій помітили чимало асоціацій із Україною, сподіваються, була зрозуміла й решті публіки.

Фестиваль – одна з топ-подій у Польщі, вельми важлива для світової спільноти шанувальників і дослідників творчості Шекспіра. Тому успіх на фестивалі – це велике визнання, стверджує Генеральний консул України в Гданську Левко Захарчишин.

Україну в світі сприймають як проблему й незручність, – каже дипломат, однак вистава гідно представила її, продемонструвавши публіці з різних країн, що наша держава – це і великий успіх, і таланти з можливостями.

На головній сцені Шекспірівського театру виконавці ролей і музики у франківському “Гамлеті” мали лише одну добу, але яку насичену! У ній вмістили трансформацію простору та монтаж декорацій, репетиції в новому середовищі та дві вистави-прем’єри, – 9-ту й 10-ту за ліком. Їх зіграли буквально поспіль – із півторагодинною перервою. Під час останньої зазеве відшукали загублений череп Йорика – бідолахи, якого тепер знають усі. До речі, саме він став символом Шекспірівського фестивалю.

Між виставами актори – що б ви думали роблять? – фотографуються! Ні, йдеться не про селфі з новонабутими шанувальниками... Їм влаштували повноцінну фотосесію. Що ж до відновлення сил – у кожного свій рецепт. Іван Бліндар, виконавець ролі Лаерта, який у своїх емоційних пориваннях аж взуття та костюм понадривав, аби акумулювати енергію, потребує полежати ... на підлозі. Мітя “Полоній” Рибалевський – цигарок, спілкування та роздумів. Актриса освіжають грим. А Юрій “Клавдій” Хвостенко, якому особливо важко дався нещодавній перетин кордону, вже скучив за рідними, домом і добрим відпочинком. Адже репетиції та вистави, які йдуть поспіль, даються непросто.

Удруге наші актори були на сцені вже майже вчасно. Тож якщо попередня вистава видалась, фактично, репетиційною, то наступна ювілейна, за словами композитора Романа Григоріва, – надзвичайно тонкою. “Гамлет” еволюціонував”, – каже музикант, – “актори й артисти мали колосальне відчуття одного часу, відновилися вже стерта звичкою духовність вистави”.

Можливо, на інших майданчиках, окрім домашнього підвального, що залишається №1, вони використовуватимуть саме той, який був у Гданську, стейдж-план. Він видався вельми вдалим. І це підтверджує навіть повна тиша в залі. Ідеальна. Жодного вогника увімкненого телефона – такої дисциплінованості не чекали навіть працівники театру.

Саме у Гданську до складу виконавців музичної драми ввели вокаліста формации “Нова опера” Андрія Кошмана. Те, що увійшов у співоочий “монаший” колектив, стало сюрпризом передусім для нього самого. Досі переглядав оперу двічі, виконував окремі партії на відкритті фестивалю “Порто Франко”. Проте окремі мізансцени вивчив ... уже на самій виставі. Тому повтор, і на його думку, набагато цікавіший та якісніший.

Актрисі ж Франківського драмтеатру, виконавиці ролі Еринії Галині Баранкевич зі сцени все це звучало на кшталт потужного рокового концерту.

Дах у фіналі другої вистави таки не підняли – хоча всі цього чекали. Навіть примхлива тутешня погода доброзичливо сприяла. Проте глядачам “дах” майже знесло. Друга вистава викликала ще більше захоплення.

Олівія і Анна, глядачки аж із Лондона, захоплюються дивовижною музикою та концепцією, що дуже суттєво відрізняється від звичних, а ще, кажуть дівчата, все звучало дуже потужно завдяки яскравості мови. На їхню думку, українською “Гамлет” звучить значно брутальніше, ніж англійський оригінал.

Глядачі з німецького Дюссельдорфу, Олена і Володимир (родом із Санкт-Петербурга) стримано свідчать про непогане враження, особливо від атмосфери, яку вдалося створити за допомогою музики. Щоправда, на їхню думку, актори місцями переграють аж через вінця. Можливо, їхній північний темперамент цього не витримує. Натомість українці, які наразі мешкають у Польщі, емоцій не приховували. Колишня вінничанка Ірина з Гдині каже, – їх було настільки багато, і це були такі неймовірні відчуття, така могутня енергетика, яку трансливали в залу зі сцени, що по виставі ще довго тремтіли руки й ноги... Такого ніколи раніше не бачили, не чули і не відчували, тож український “Гамлет” перевершив усі їхні очікування.

Опівнічні оплески найвитривалішим! А по виставі творців і виконавців “Гамлета” запрошують на зустріч із пресою та прихильниками. Після чого, о 3-й ночі, вони ще діляться своїми враженнями один із одним. “Еринія” Надія Левченко у Гданську вперше співала... лежачи. Бо в утепленому для підземелля костюмі на сцені було дуже спекотно. “Гамлет” Олексія Гнатковського, попри мовний бар’єр, активно спілкувався з публікою і навіть годував її з виделочки смаженим м’ясом... А режисер вистави Ростислав Держипільський упіймав себе на думці, що настав якийсь правильний спокій: “Значить, вдалося. Зрештою, всі ризики переважила новітня концепція, творчість із імпульсу, геніяльний переклад і команда божевільно талановитих акторів, які в екстримі не губляться, допомагаючи мені, один одному та ще й отримуючи від цього задоволення!”

У жовтні франківці знову були в Гданську. Цього разу в стінах Шекспірівського театру та рамках українського тижня грали “Енеїду”, режисер-постановник якої – народний артист України Р. Держипільський.

Усі фото – з офіційної сторінки Гданського Шекспірівського фестивалю у Фейсбук